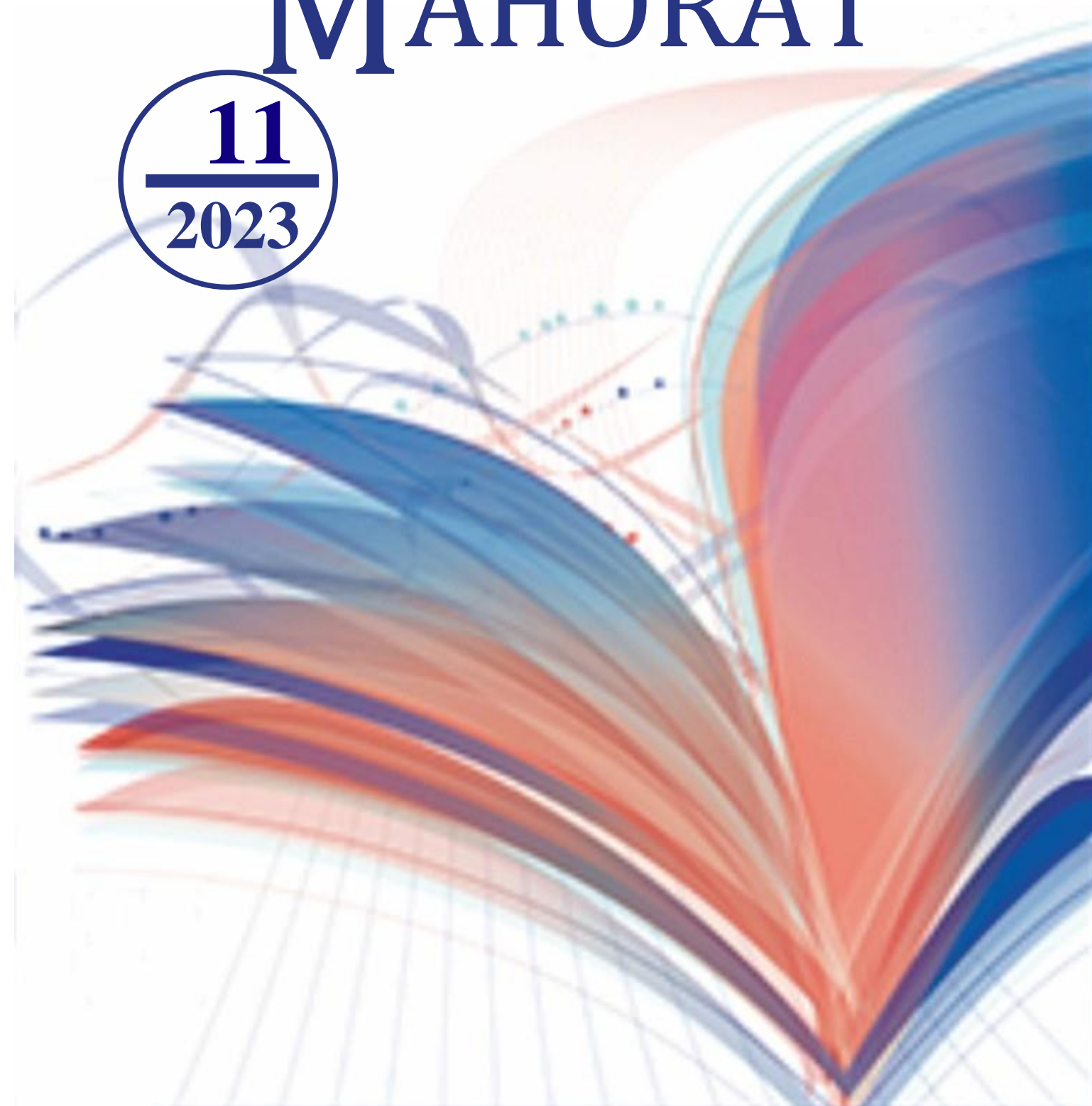


PEDAGOGIK MAHORAT

11
2023



**O‘ZBEKISTONDA O‘QISH VA YASHASHDA CHET ELLIK TALABALARNING
IJTIMOIY-PSIXOLOGIK MOSLASHUV SHARTLARI**

Nazarova Manzura Mustafu qizi,

Buxoro davlat universiteti

Psixologiya va sotsiologiya kafedrasida tayanch doktoranti

Ushbu maqolada O‘zbekistonda o‘qish va yashashda chet ellik talabalarning ijtimoiy-psixologik moslashuv shartlari, moslashuv tushunchasining mohiyati ochib berilgan bo‘lib, ushbu tushuncha vaziyat va uning xususiyatlari o‘zgarishi bilan bog‘liq jarayon, adaptiv subyektning harakatlari moslashish uchun uning o‘zi ustida ishlashi bilan bog‘liq jarayon sifatida tushuntirilgan. Chet ellik talabalarni adaptatsiya holatiga moslashtirish, ularning yangi muhitda yashash va tahsil olish jarayonida yuzaga kelishi mumkin bo‘lgan stresslarini yengib o‘tishga bo‘lgan ehtiyojining oshishi bilan bog‘liq psixologik xizmatlarni ko‘rsatish O‘zbekiston zamonaviy oliy ta‘limini xalqarolashtirishda muhim ahamiyat kasb etishi haqida aytib o‘tilgan. O‘zbek xususiyatlarini yaxshi tushunadigan va qabul qiladigan mutaxassislar, shu bilan birga, raqobatbardosh chet ellik kadrlarni tayyorlashda psixologiyaning oldida turgan muhim vazifalar sanab o‘tilgan. Chet ellik talabalarda o‘zga yurtida tahsil olish mobaynida yuzaga kelishi mumkin bo‘lgan turli xil moslashuv to‘siqlari va xalqaro talabalarning O‘zbekistonda ta‘lim olish va yashash uchun moslashuvining muvaffaqiyatli rivojlanishiga qanday to‘siq bo‘lishi mumkinligi aytib o‘tiladi. Axborot aloqa buzilishlari, fiziologik to‘siqlar, siyosiy, diniy va kasbiy farqlar kabi tushunchalarning turli xil talqinlari ijtimoiy-psixologik moslashuvning asosiy to‘sig‘i sifatida keltiriladi.

***Kalit so‘zlar:** adaptatsiya, axborot aloqa buzilishlari, hissiy to‘siq, fiziologik to‘siq, psixologik to‘siq, til to‘sig‘i, diksiya, gender to‘sig‘i, adaptiv ta‘lim, inklyuziv ta‘lim.*

**УСЛОВИЯ СОЦИАЛЬНО-ПСИХОЛОГИЧЕСКОЙ АДАПТАЦИИ ИНОСТРАННЫХ
СТУДЕНТОВ ПРИ ОБУЧЕНИИ И ПРОЖИВАНИИ В УЗБЕКИСТАНЕ**

В данной статье раскрыты условия социально-психологической адаптации иностранных студентов при обучении и проживании в Узбекистане, сущность понятия адаптации, данное понятие объясняется как процесс, связанный с изменением ситуации и ее характеристик, как процесс, посредством которого действия адаптивного субъекта работают над собой для адаптации. Было отмечено, что оказание психологических услуг иностранным студентам в связи с их повышенной потребностью в адаптации, преодолении стрессов, которые могут возникнуть в процессе жизни и учебы в новой среде, приобретает важное значение для интернационализации современного высшего образования Узбекистана. Специалисты, хорошо понимающие и принимающие узбекские особенности, при этом перечислены важнейшие задачи, стоящие перед психологией в подготовке конкурентоспособных иностранных кадров. Будет рассказано о различных адаптационных барьерах, которые могут возникнуть у иностранных студентов во время обучения в другой стране, и о том, как они могут стать препятствием для успешного развития адаптации иностранных студентов для получения образования и проживания в Узбекистане. В качестве основных препятствий социально-психологической адаптации приводятся различные интерпретации таких понятий, как информационные коммуникативные расстройства, физиологические барьеры, политические, религиозные и профессиональные различия.

***Ключевые слова:** адаптация, информационные коммуникативные расстройства, эмоциональный барьер, физиологический барьер, психологический барьер, языковой барьер, дикция, гендерный барьер, адаптивное обучение, инклюзивное образование.*

**TERMS OF SOCIO-PSYCHOLOGICAL ADAPTATION OF FOREIGN STUDENTS WHEN
STUDYING AND LIVING IN UZBEKISTAN**

This article reveals the conditions of socio-psychological adaptation of foreign students when studying and living in Uzbekistan, the essence of the concept of adaptation, this concept is explained as a process related to the change in the situation and its characteristics, the process by which the actions of an adaptive subject work on it for adaptation. It has been mentioned that the adaptation of foreign students to the state of adaptation, the provision of psychological services associated with an increase in their need to cope with the possible stress of living in a new environment and in the process of studying, is important in the

internationalization of modern Higher Education of Uzbekistan. Specialists who well understand and accept Uzbek features are listed, at the same time, the important tasks facing psychology in the training of competitive foreign personnel. Foreign students will be told about the various adaptation barriers that may arise during their studies in a foreign country and how the successful development of the adaptation of international students for education and residence in Uzbekistan can be an obstacle. Various interpretations of concepts such as Information Communication Disorders, physiological barriers, political, religious and professional differences are cited as the main barrier to socio-psychological adaptation.

Key words: *Adaptation, information communication disorders, emotional barrier, physiological barrier, psychological barrier, language barrier, diction, gender barrier, adaptive education, inclusive education.*

Kirish qismi. Moslashuv – ko‘p ma‘noli tushuncha bo‘lib, bu birinchidan, vaziyat va uning xususiyatlari o‘zgarishi bilan bog‘liq jarayonni ifodalaydi. Ikkinchidan, ushbu jarayonning natijasi o‘zgargan hayot sharoitlariga moslashish bilan yakunlanmog‘i lozimdir. Uchinchidan, bu adaptiv subyektning harakatlari moslashish uchun uning o‘zi ustida ishlashi bilan bog‘liq jarayonlarni aks ettiradi. Va nihoyat, to‘rtinchidan, bu moslashuv obyekti bilan ishlashda uning atrofidagi odamlar ham muhim ahamiyat kasb etadilar. Chet ellik talabalarni adaptatsiya holatiga moslashtirish, ularning yangi muhitda yashash va tahsil olish jarayonida yuzaga kelishi mumkin bo‘lgan stresslarini yengib o‘tishga bo‘lgan ehtiyojining oshishi bilan bog‘liq psixologik xizmatlarni ko‘rsatish bugungi kunda O‘zbekiston zamonaviy oliy ta‘limini xalqarolashtirish oldida turgan muhim, ammo hal qilinmagan masala hisoblanadi. Bugungi zamonda o‘zbek xususiyatlarini yaxshi tushunadigan va qabul qiladigan mutaxassislar, shu bilan birga, raqobatbardosh chet ellik kadrlarni tayyorlash zarurati iqtisodiy rivojlanishning muhim shartlaridan biri hisoblanadi. Shuning uchun xalqaro talabalarni o‘qish va yashash sharoitlariga moslashtirish muammosini hal qilish O‘zbekistonda, nafaqat, dolzarb, balki, strategik ahamiyatga ham ega hisoblanadi. Dastlab adaptatsiya tushunchasining o‘ziga tarifi berib o‘tsak. "Adaptatsiya" so‘zi (lat. Adapto-qurilma) dastlab biologik atama sifatida paydo bo‘lgan tananing atrof-muhit sharoitlariga moslashish jarayonidir. Moslashuv jarayonlari bir qator fanlarning o‘rganish mavzusidir, jumladan, falsafa, sotsiologiya, ijtimoiy psixologiya, pedagogika, tibbiyot va boshqalar, ammo umumiy qabul qilingan moslashuv tushunchasining ta‘rifi mavjud emas. Har doim inson bilan munosabatlar tizimida atrof-dagi voqelikda sezilarli o‘zgarishlar yuz beradi, inson muqarrar ravishda moslashishni boshdan kechiradi, bu esa uning muvaffaqiyatli davom etishining yetakchi shartidir. Bundan tashqari, shaxs va shaxs o‘rtasidagi munosabatlarni o‘rnatish va tuzatish, ijtimoiy muhit, shaxsning u uchun yangi madaniyatga kirishi bu nafaqat jarayon, balki, natijadir. Shuning uchun muvaffaqiyatli moslashish imkoniyatlar bilan uzviy bog‘liqdir. Moslashuvning fiziologik, psixologik, ijtimoiy, madaniy singari bir necha shakllari mavjud bo‘lib, bu inson mavjudligining turli sohalariga ta‘sir qiladi. Psixologik moslashuvning asosiy ko‘rsatkichlari yetarli o‘z-o‘zini hurmat qilishning yuqori darajasi va xavotirning past darajasi, ijobiy hissiy munosabat va qoniqarli ruhiy munosabat bo‘lib hisoblanadi[1]. Xorijiy talabalarni o‘qitishda ularning shaxsiy moslashuvi yangi sharoitlarga ko‘nikish, ularning jamoadagi mavqei bilan bevosita bog‘liq, bundan tashqari, shaxsiyat, guruh va atrof-muhit bir-biriga faol ta‘sir qiladi. Chet elda o‘qish holatida moslashuv aspektlariga o‘quv jarayoniga moslashish ham qo‘shiladi. Moslashish jarayoni tezroq yoki sekinroq bo‘lishi mumkin, bu xalqaro talabalarining hayot sifatiga ham, ularning ta‘limiga ham ta‘sir qiladi. Ijtimoiy muhit qadriyatlarini, maqsadlar va faoliyat turlarini aralashtirish, mahalliy aholi bilan muloqot doirasining kamligi hamda o‘zga muhitda yuzaga kelgan muayyan muammolarni hal qilishni ortga surish kabi holatlar chet ellik talabalar adaptatsiyasini qiyinlashtiradi.

Tadqiqot obyekti. Chet ellik talabalarda o‘zga yurtda tahsil olish mobaynida turli xil moslashuv to‘siqlari yuzaga kelishi mumkin. Xalqaro talabalarining O‘zbekistonda ta‘lim va yashash uchun moslashuvining muvaffaqiyatli rivojlanishiga asosiy to‘siq quyidagilar bilan bog‘liq: Axborot aloqa buzilishlari-ushbu to‘siqda o‘ziga notanish bo‘lgan muhitda yashashni va o‘qishni boshlagan xorijlik talaba mahalliy tilni yetarli darajada bilmasligi, o‘zi ayni paytda bo‘lib turgan mamlakatning odatlari, ijtimoiy me‘yorlaridan xabardor emasligi ko‘p hollarda ularga turli muammolarning tug‘ilishiga olib kelishi mumkin. Fiziologik to‘siqlar- mazkur to‘siqlar chet ellik talabalarining begona mamlakatda uning oziq-ovqatlariga va suviga moslashish bilan bog‘liq holatlarda namoyon bo‘ladi. Odatda, bu to‘siqlar talabaning chet elda bo‘lishining birinchi haftalarida namoyon bo‘ladi, ammo ularning o‘tishi osonroq va tezroq amalga oshiriladi. Shuningdek, yuqorida keltirilgan to‘siqlardan tashqari psixologik to‘siq ham mavjud bo‘lib, uning asosiy sababi ijtimoiy-madaniy kommunikatorlar o‘rtasidagi ijtimoiy, siyosiy, diniy va kasbiy farqlardir. Ushbu yoki boshqa tushunchalarning turli xil talqinlari aloqa jarayoni bo‘lib hisoblanadi. Ko‘pincha psixologik to‘siqning sababi kommunikatorlar o‘rtasidagi ijtimoiy-madaniy farqlar: ijtimoiy, siyosiy, diniy va kasbiy farqlar, shuningdek, suhbatdoshning avtoritetsizligi. Psixologik to‘siqni yengishda kommunikatorning

vakolati keng rol o‘ynaydi, bunda ko‘zlar katta ahamiyatga ega. Shuningdek, yuzaga kelishi mumkin bo‘lgan to‘siqlardan yana biri bu hissiy to‘siqlardir. Hissiy to‘siqlar, ko‘pincha, moslashuv jarayonining dastlabki bosqichlarda paydo bo‘ladi, chunki chet elda bo‘lishning dastlabki bosqichida har doim hali o‘ziga notanish bo‘lgan mamlakatning ortiqcha hissiy yuki bilan bog‘liq taassurotlar boshdan kechiriladi. Bunda hissiy xavotirni o‘z ichiga olgan omillar ham muhim rol o‘ynaydi. Moslashuvning muvaffaqiyati guruh ichidagi jarayonlar, o‘zini va boshqalarni tushunish qobiliyatiga ko‘proq bog‘liq. Til to‘sig‘i-bu eng muhim muammo, uning yechimi moslashuvning ko‘plab jihatlari bilan bog‘liq: ham ta‘limiy, ham ijtimoiy, ham madaniy, ham psixologik. Til to‘sig‘ini muvaffaqiyatli yengish, birinchi navbatda, motivatsiyaning intensivlik darajasiga bog‘liq. Ushbu intensivlikni oshirish uchun xorijlik talabalarning tashkilotda xalqaro talabalar bilan ishlaydigan vakillari bilan hamkorlikda ish olib zarur. Chet ellik talabalarda to‘g‘ri motivatsiyani shakllantirish ular bilan psixologik yaqinlikning boshlanishiga imkon beradi. Ijtimoiy-psixologik, aloqa, didaktik, madaniy to‘siqlarni yengib o‘tib, notanish mamlakat ta‘lim tizimi va madaniyatiga adaptatsiya hosil qilishni bosqichma-bosqich rivojlantirish zarur. Yetarli va muvaffaqiyatli aloqa yo‘lida ko‘p to‘siqlar mavjud: mexanik buzilish va buzilishning turli holatlaridan nozik psixologik daqiqalarga qadar ma‘lumot: (kommunikatorni hissiy rad etish). Noto‘g‘ri ma‘lumotlarning katta ehtimoli quyidagilar bilan bog‘liq:

Hissiy to‘siqlar, to‘siqlar mavjudligi haqida tushunmovchiliklar, ijtimoiy-madaniy tafovutlar va munosabatlar to‘siqlari. Muloqot ishtirokchilari turli xil tillar va lahjalardada gaplashganda nutqda tushunmovchilik paydo bo‘ladi. Diksiyada sezilarli nuqsonlar mavjud bo‘lishi mumkin. Ifodasiz, tez so‘zlash nutqqa ko‘p sonli tovush parazitlarini kiritishi mumkin[2]. Tushunishga kommunikatorning nutq uslubi, aloqa holati va kommunikatorlarning psixologik holati ham ta‘sir qiladi. Hatto bir xil madaniyat ichida ham ko‘p narsalar mavjud: mikrokulturalar, ularning har biri o‘z mikropolini yaratadi. Bunday turli madaniyatlar haqida gap ketganda, farqlar yanada aniqroq bo‘ladi. Va nihoyat, mantiqiy to‘siq mavjudligi haqida gapirish mumkin. Gapning mantig‘i suhbatdoshga juda ko‘p yoki murakkab bo‘lib tuyulsa, tushunmovchilik yoki noto‘g‘ri idrok qilish holati yuzaga kelishi mumkin. Shuningdek, gender to‘sig‘i ham paydo bo‘lishi mumkin. Chet ellik talabalarda turli xil to‘siqlarni yengib o‘tish jarayonida muayyan xatti-harakatlar tizimi ishlab chiqilgan bo‘lib, bu xalqaro talabalarni yangi ta‘limga ijtimoiy-psixologik, madaniy moslashtirishga ko‘maklashadi.

Qo‘llanilgan metodlar. Chet ellik talabalar o‘zlari uchun yangi hisoblangan muhitga, ta‘lim tizimiga o‘rganib ketishlarida muvaffaqiyatga erishishlari uchun o‘qituvchilaridan har xil turdagi va darajadagi yordamni talab qiladilar. Qo‘llab-quvvatlash darajasi va chuqurligi talabalarning individual individual-tipologik xususiyatlari hamda ehtiyojlariga qarab o‘zgaradi. Shuning uchun oliy ta‘lim dargohi o‘qituvchilari o‘zlari tahsil berayotgan xorijlik talabalarning ehtiyojlarining turli darajalarini, shuningdek, ularni o‘rganish uchun har qanday to‘siqlarni tushunishlari juda muhimdir. Buni bilish o‘qituvchilarga chet ellik talabalarning o‘zlashtirish natijalarini oshirish uchun zarur bo‘lgan maqsadli yordamni taqdim etish uchun moslashuvchan o‘qitish amaliyotidan foydalanishga yordam beradi. Xo‘sh, buni qay tarzda amalga oshirish mumkin, degan haqli savol tug‘iladi. Bu jarayon adaptiv o‘qitishni takomillashtirish natijasida muvaffaqiyatli kechishi mumkin. Adaptiv o‘qitishning o‘zi nima? Adaptiv o‘qitish barcha talabalarga umidlarni qondirish imkoniyatini berishini ta‘minlash uchun o‘qitishga qilingan moslashuvlar bilan bog‘liq. Bu darsdan oldin samarali rejalashtirishning muhimligini, shuningdek, dars davomida o‘qitish va o‘rganishga kiritilgan tuzatishlarni o‘z ichiga oladi. Bu atama inklyuziv bo‘lib, guruhdagi har bir talabaning alohida ehtiyojlarini tan oladi. Adaptiv ta‘limda talabalarning qobiliyati, qiziqishi, individual xususiyatlariga ko‘ra guruhlariga bo‘lib, o‘qituvchilar har bir talaba uchun taxminiy prognozlariga ega bo‘ladilar. Samarali adaptiv o‘qitish amaliyoti doirasida barcha chet ellik talabalar vaqt o‘tishi bilan yaxshi taraqqiyotga va yaxshi yutuqlarga erishishga yordam berish uchun turli xil qo‘llab-quvvatlash qatlamlari bilan o‘qituvchi tomonidan belgilangan bir xil yuqori umidlarni boshdan kechiradilar.

Adaptiv ta‘lim berish nima uchun muhim? Adaptiv o‘qitish barcha chet ellik talabalarning eng yaxshi natijalarga erishishini ta‘minlashda juda muhimdir. Adaptiv ta‘lim berish:

❖ Har bir xorijlik talabaning mavjud turli-tuman ehtiyojlarini iloji boricha qondirgan holda yanada inklyuziv guruh maydonini rivojlantirishga yordam beradi.

❖ O‘qituvchilarga chet ellik talabalarning mavzuni tushunishlarida yuzaga kelishi mumkin bo‘lgan muayyan noaniqlarni kamaytirishga, o‘z ma‘ruzalarini samarali rejalashtirishga imkon beradi.

❖ O‘qituvchilarga mavjud bo‘lgan har qanday to‘siqlarni aniqlash va rejalashtirishga yordam beradi. Masalan, ma‘lumotni talabaga yetkazib berishda yuzaga kelishi mumkin bo‘lgan ijtimoiy, madaniy, diniy, hissiy, aloqa chegaralarini hisobga olishda qo‘l keladi.

❖ O‘qituvchilarga barcha talabalar uchun adolatli ta’lim imkoniyatlarini taqdim etish imkonini beradi. Ayni paytda ko‘rib chiqilgan, rejalashtirilgan adaptiv o‘qitish strategiyalari natijasida moslashuvchan bo‘lish chet ellik talabalar uchun yaxshi ilmiy natijalarga erishishga yordam beradi.

❖ Hech bir xorijlik talaba adaptatsiya hosil qilishda va o‘zlashtirishda ortda qolmasligi uchun har bir talabaga muvaffaqiyat qozonish imkoniyatini beradi. Bu talabalar o‘rtasida taraqqiyotga erishish va kamchiliklarni kamaytirish uchun yordam berishi mumkin.

❖ Ta’lim uchun katta hurmat va hayratni tarbiyalashga yordam beradi, talabalarni rag‘batlantirish va ularni o‘rganish bilan shug‘ullanadi..

❖ Ham o‘qituvchilarni, ham talabalarni qo‘llab-quvvatlaydi. Ko‘rib chiqilgan va xabardor rejalashtirish bilan o‘qituvchilar ko‘proq va aniqroq ma’lumot yetkazib berishlariga ishonadilar, chunki ularni rejalashtirish chet ellik talabalar duch kelishi mumkin bo‘lgan har qanday to‘siqlarni kutgan bo‘ladi. Bu o‘qituvchilarga dars natijalarini ko‘proq nazorat qilishga yordam beradi va bu ularga hozirgi vaqtda moslashuvchan o‘qitish strategiyalarini o‘rganish va mustahkamlash uchun erkinlik beribgina qolmay, o‘qituvchilarning uzoq muddatli kasbiy qoniqishini oshirishga yordam beradi.

Olingan natijalar va ularning tahlili: Tadqiqotlar natijasi shuni ko‘rsatadiki, chet ellik talabalarning ijtimoiy-psixologik moslashuvdagi o‘qituvchining roli juda muhimdir. Bugungi kunda, universitetning madaniy-ma’rifiy maydonida talabani o‘rni haqida ikkita fikr mavjud bo‘lib, bularning birinchisiga ko‘ra talabalar universitet korporatsiyasining to‘liq a’zolari va tarafdorlaridir, ikkinchisi esa universitet talabalarni ta’lim xizmatlari mijozlari deb hisoblaydi. Shu nuqtayi nazardan, chet ellik talabalarni universitetning madaniy ta’lim makoniga ijtimoiy psixologik moslashtirish jarayoni o‘zaro faoliyatdir. Chet ellik talabalar, o‘qituvchilar va universitet ma’muriyati ijtimoiy-shaxsiy, madaniyatlararo, kommunikativ, kasbiy va akademik (o‘quv) kompetensiyalarni rivojlantirish orqali yuqori malakali mutaxassislarni tayyorlash hamda o‘z madaniy o‘ziga xosligini saqlab qolishga harakat qiladi [3].

Fikrimizcha, chet ellik talabalarning muvaffaqiyatli ijtimoiy-psixologik moslashuvining asosiy shartlari quyidagilaridan iborat:

❖ chet ellik talaba shaxsining individual xususiyatlarini aniqlash, shu jumladan, O‘zbekiston universitetlarida o‘quv va tarbiyaviy ishlar tashkil etish va amalga oshirish;

❖ barcha subyektlarning samarali o‘zaro ta’sirini amalga oshirish, yangilarini shakllantirishga qaratilgan o‘quv jarayoni, chet ellik talabalarning muvaffaqiyatli tayyorgarligini ta’minlash uchun mo‘ljallangan vakolatlarni ishlab chiqish;

❖ shaxsni o‘qitish va rivojlantirishda talabani ijtimoiy- madaniy tajribasi fonida uning ijodiy imkoniyatlari, muvaffaqiyat va muvaffaqiyatsizlik sabablarini o‘rganish.

Ijtimoiy-psixologik moslashishda muhim bo‘g‘in chet elning bir qator xususiyatlarini hisobga olgan holda o‘sha yerning ijtimoiy-psixologik portretini tuzishdir. Bu orqali talaba:

- ma’lum bir ijtimoiy-demografik xususiyatga tegishli guruh (jinsi, yoshi, ota-onalarning ijtimoiy holati, joyi turar joy);

- ta’lim jarayoniga jalb qilish darajasi (afzallik, ta’limning muayyan shakllari va usullari, akademik ko‘rsatkichlar);

- qiymat yo‘nalishlari (ma’lum bir kasbni tanlash motivlari, mutaxassislikni tanlash motivlari, ta’limni tanlash motivlari, muassalar);

- ijtimoiy farovonlik (talaba o‘zining ijtimoiy farovonligini tushunish, universitetning mamlakat siyosiy va ijtimoiy hayotidagi ahamiyati, ishtiroki);

- boshqa millatlar va madaniyatlarlarning vakillariga nisbatan bag‘rikenglik darajasi;

- o‘z madaniy o‘ziga xosligini anglash imkoniyatiga ega bo‘ladi.

Xulosa o‘rnida shuni aytishimiz mumkinki, chet ellik talabalarning O‘zbekiston ta’lim tizimiga moslashuvda markaziy rol universitetda ularga yaratiladigan munosib sharoit hamda o‘qituvchilarning har bir xorijlik talabaga individual yondashgan holda ta’lim berishiga qaratiladi. Xalqaro talabalarning yangi mamlakatga, yangi o‘quv tizimiga moslashuv qiyinchiliklarini yengishga ko‘maklashishda birinchi navbatda, o‘quv kordinatorlari guruhlarda uslubiy va maslahat yordamini ko‘rsatishlari kerak. Va nihoyat, mamlakatlar madaniy to‘sig‘ini yengib o‘tish, kommunikativ kompetentsiya va madaniyatlararo savodxonlikni oshirishda eng samarali usul sifatida chet ellik talabalar va xodimlar uchun maxsus aloqa treninglari va individual tuzatish dasturlarini muntazam ravishda o‘tkazib borish maqsadga muvofiq, deb hisoblaymiz.

Adabiyotlar:

1. Voronina L.N. “Адаптация первокурсников: проблемы и тенденции” nomli maqolasi. “Университетское управление: практика и анализ” jurnali. 2001. – № 4(19).

2. Domogovskaya O.G. “Социально-педагогические условия адаптации студентов мигрантов в культурно-образовательном пространстве вуза”. Avtoreferat – Р-н-Д, 2007.

3. Gladush A.D., Trofimova G.N., Flipov V.M. “Социально-культурная адаптация иностранных граждан к условиям обучения и проживания в России” nomli o‘quv qo‘llanmasi.Moskva.2008.

21.	NURMATOV G‘ayrat Mustofoqulovich	Boshlang‘ich ta‘lim o‘qituvchilarining kasbiy prognostik kompetensiyalarini rivojlantirish shart-sharoitlari	109
22.	NURUMBEKOVA Yarkinay Anarmatovna	Bo‘lajak mutaxassislarni kouching kompetensiyasini shakllantirishdagi asosiy komponentlar	115
23.	OLIMOV Laziz Yarashovich	Sud-psixolog eksperti kompetentligining o‘ziga xosligi	120
24.	OTAYEVA Salamat Sabirovna	Steam ta‘limi texnologiyasi asosida ilmiy qarashlarni tarkib toptirish	127
25.	QODIROV Ikrom Davronovich	Shaxsga yo‘naltirilgan ta‘lim texnologiyalari asosida tarix darslarini samarali tashkil qilish usullari	132
26.	QURBONOV Shuhrat Zarifovich	Steam fanlarni modellashtirishda dasturlar majmuasining afzalliklari	136
27.	OLIMOV Shirinboy Sharofovich, SAMIYEVA Shaxnoz Xikmatovna	Talabalarda kreativlik va yangicha dunyoqarashni rivojlantirish	140
28.	SAYLIYEVA Gulrux Rustam qizi	Talabalarining o‘qitilayotgan fanlarga qiziqishini oshirishda foydalaniladigan samarali pedagogik metodlar	144
29.	TURDIMURODOV Baxtiyor Qurbonovich	Kasb ta‘limi o‘qituvchilarining laboratoriya mashg‘ulotlarini o‘rganishda kreativlik sifatlarini rivojlantirishning samarali yo‘llari	148
30.	UMAROV Lutfillo Murodilloyevich	Uzluksiz ta‘lim yaxlit makonini modellashtirishda integrativ yondashuvni amalga oshirishning nazariy tahlili	154
31.	USMONOV Abdurashid Norbo‘tayevich	Malaka oshirish jarayonida o‘qituvchilar bilan olib boriladigan faoliyat mazmuniga doir tadqiqotlar	158
32.	UTAMURADOV Umarjon Muxammadkulovich	O‘quvchilarda huquqiy kompetensiyalarni shakllantirishning yo‘naltiruvchi modeli	163
33.	YO‘LDOSHEV Sardorbek Asliddin o‘gli	Xorij olimlari tomonidan sibling munosabatlarini o‘rganishda ijtimoiy-psixologik jihatlarining ahamiyati	169
34.	ZARMASOV Sherzod Raximberdiyevich	Kasbiy refleksiya asosida bo‘lajak o‘qituvchilarning psixologik tayyorgarligini rivojlantirish	174
35.	АТАЕВА Гульсина Исроиловна	Парадигмы программирования и способы обучения программированию	179
36.	АХМЕДОВА Дилноза Эшназар кизи	Масофали ўқитиш воситасида талабаларнинг аудиториядан ташқари мустақил таълимни ташкил этишнинг методикаси	186
37.	КАМОЛОВА Ширин Ўсаровна	Талабалар илмий дунёқарабини юксалтиришининг ахборотли таъминотининг педагогик самарадорлиги	189
38.	НУРАЛИЕВА Парвина Эркиновна	Цифровые компетенции как основа трансформации профессионального образования	195
39.	САМАРОВА Шохиста Рабиджановна	Педагог фаолияти самарадорлигининг шахслилик детерминантлари	199
40.	ТОЖИБОЕВ Марат Нормадович	Индивидуал ёндашув асосида талабалар педагогик тафаккурини ривожлантириш масалалари	204
41.	NAZAROVA Manzura Mustafiqizi	O‘zbekistonda o‘qish va yashashda chet ellik talabalarining ijtimoiy-psixologik moslashuv shartlari	209
MAKTABGACHA VA BOSHLANG‘ICH TA‘LIM			
42.	BEKCHANOVA Feruza Marimboy qizi	Maktabgacha yoshdagi bolalarning ekologik madaniyatini shakllantirish	214
43.	KORAYEVA Latifa Zarifovna	Boshlang‘ich sinf bolalarida o‘quv faoliyatining xususiyatlari	220
44.	QODIROVA Malikaxon	Maktabgacha yoshdagi bola idrokini mashg‘ulotlar va	224